

IMPACTUL TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ÎN AUDITUL FINANCIAR

Conf. dr. Gheorghe Mirela, Academia de Studii Economice București, Facultatea Contabilitate și Informatică de Gestiune, Email: mirelaghe@gmail.com

Rezumat:

The integration on a growing scale of the IT in accounting systems interacts with audit process with relevant follow-ups:

- *Computer aided techniques replace the old (manual) techniques of auditing.*
- *The overall risk of the company has been increased (specific risks of the IT environments) thus the assessment of the IT system has become compulsory in order to assure the reliability of data in the audit process.*

Finally, IT instruments represent an important support for an auditing mission. The more complex techniques and the more specialized software represent a natural response to the need of the modern auditing. The symbiosis ‘audit – IT ‘ is a result of actual accounting, an accounting impregnated with IT for processing data.

Creșterea complexității sistemelor de contabilitate informatizată cât și volumul mare al tranzacțiilor înregistrate în prezent au condus la înlocuirea cu o frecvență accelerată a tehnicilor „manuale” de audit, cu tehnici moderne, asistate de calculator cunoscute sub numele de CAATs (*Computer Assisted Audit Techniques*). Atunci când documentele justificative tradiționale, cum ar fi facturile, comenzile de aprovizionare, registrele contabile sunt disponibile numai în format electronic și nu pe suport hârtie, auditorul trebuie să-și schimbe metoda de auditare. Declarația de practică de audit 1009 și ghidul ISACA reglementează utilizarea acestor tehnici și instrumente de către auditori.

În activitatea de audit, impactul tehnologiilor informaționale poate fi analizat din două perspective:

- pe de o parte, utilizarea tehnologiei informaționale, sub forma diferitelor aplicații specializate permit o analiză complexă a datelor clientului auditat, oferind o creștere a eficienței și eficacității activității auditorului,
- pe de altă parte, integrarea pe scară tot la mai largă a tehnologiei informaționale la nivelul oricărei organizații generează și noi riscuri. Astăzi, într-un mediu informatizat, verificarea și aprecierea sistemului informatic, la nivelul unei organizații, reprezintă „cheia” care îi conferă auditorului financiar încrederea asupra datelor ce urmează a fi auditate. Verificarea integrității datelor este o etapă premergătoare îndeplinirii obiectivelor unei misiuni de audit financiar, deoarece auditorii trebuie să se asigure că rezultatele din rapoartele finale sunt bazate pe date complete, precise

Auditorul, poate folosi „instrumentul informatic”, altfel spus tehnicile de audit asistate de calculator (CAATs), în orice etapă a misiunii sale pentru:

- verificarea corectitudinii prelucrărilor contabile;
- testarea măsurilor de securitate dintr-un sistem;
- analiza și controlul aplicațiilor informatice existente în sistem;
- identificarea riscurilor unei organizații și evaluarea acestora;

- evaluarea controlului intern;
- verificarea integrității fișierelor;
- analiza informațiilor clientului auditat prin interogări complexe ale bazelor de date, selecția eșantioanelor, stratificări, totalizări.

În încercarea de a asocia aceste tehnici și instrumente cu etapele unei misiuni de audit, se identifică următoarele categorii:

➤ **Instrumente utilizate în planificarea misiunii de audit** ce permit auditorului generarea automată a planului și programului de audit sau generarea automată a foilor de lucru, pe baza unui set de chestionare predefinite. Deși legislația în vigoare nu impune o standardizare a acestor documente, experiența practică a impus modele.

Audit Planner –Linton Shafer, Pentana, ADM Plus, AuditMasterPlan sunt doar cateva exemple de aplicații informatice ce pot asista auditorul în cadrul acestei etape.

➤ **Instrumente de documentare și analiză a controlului intern**

Aceste instrumente furnizează auditorilor probe necesare înțelegerii sistemelor, a relațiilor dintre fluxurile de tranzacții și date, poziția controalelor în sistem. Se disting astfel aplicații ce asistă auditorul în generarea diagramelor de flux (flowchart), aplicații ce permit modelarea sistemului de control intern (TICOM, Control Plan).

➤ **Instrumente utilizate în evaluarea riscurilor unei organizații**

@RISK este o aplicație Excel de analiza a riscurilor bazându-se pe simularea Monte Carlo, cu aplicabilitate și în domeniul sistemelor informaționale. Aplicația înglobează 30 de funcții probabilistice de distribuție, rezultatele obținute în urma simulării fiind prezentate sub formă de rapoarte.

Buddy System – este un instrument al managementului riscurilor bazat pe un sistem expert, proiectat să descopere vulnerabilitățile unei organizații auditate. Aplicația se caracterizează prin două module distincte de culegere a informațiilor:

1. evaluarea activelor
2. analiza vulnerabilităților

Evaluarea activelor stabilește care este valoarea entității, auditorul asociind activelor societății sume monetare și factori de încredere asociate care indică utilizatorilor încrederea în acuratețea datelor.

Analiza vulnerabilităților se realizează cu ajutorul unui sistem expert (o bază de cunoștințe, cu întrebări proiectate pentru a identifica vulnerabilitățile – pentru o arie largă de amenințări ce pot avea impact asupra activelor). Odată informația introdusă, se determină pragul maxim de pierdere suportabil de companie pentru apariția fiecărei amenințări care ar avea impact asupra entității. Totodată aplicația sugerează auditorului măsurile de siguranță pentru remedierea vulnerabilităților identificate.

➤ **Tehnici destinate analizei și testării sistemului informatic**, definite ca un ansamblu de teste ce realizează verificări asupra controlului preventiv și corectiv, asupra prelucrărilor și securității sistemului, permițând auditorilor: examinarea fluxului de date prin sistem, verificarea integrității datelor și fișierelor, verificarea controalelor implementate în cadrul sistemului.

➤ **Tehnici de analiză datelor de auditat** ce folosesc în general, software generalizat de audit, aplicații dezvoltate la cerere, instrumente de interogare SQL, elemente de inteligență artificială și sisteme expert.

Studiul acestora conturează existența unor tehnici comune de analiză a datelor, cum ar fi:

- **Eșantionarea** permite auditorului să extragă un set de tranzacții reprezentative dintr-un fișier în vederea realizării testelor de audit.

- *Totalizarea* este utilizată pentru a dovedi completitudinea și conformitatea cu starea unui cont.
- *Stratificarea* oferă auditorului o imagine mai completă atunci când populația, masa datelor ce urmează a fi analizate, nu este omogenă.
- *Verificarea înregistrărilor duplicate* permite identificarea erorilor în tranzacțiile efectuate sau posibilele activități frauduloase.
- *Analiza „vârstei” plăților* arată un tipar al plăților de-a lungul unei perioade, printr-o monitorizare a perioadei dintre primirea și plata tranzacțiilor.
- *Raportarea excepțiilor* presupune selectarea înregistrărilor și extragerea datelor care sunt conforme sau, dimpotrivă, încalcă criteriile specificate pentru o analiză viitoare. Folosind comenzi specializate auditorul poate analiza, de exemplu:
 - stocurile neutilizate pe o durată mai mare de trei ani;
 - activele fixe care au o valoare rămasă de amortizat mult mai mare decât valoarea reală;
 - facturi cu valori mai mari de 100 milioane lei, emise către clienți și neplătite în termen de 120 de zile.

Marile cabinete de audit și-au dezvoltat propriile aplicații informatice – aplicații proiectate anume pentru a fi utilizate de auditori, fapt ce a permis eficientizarea misiunii lor. Deși în mediul românesc, nu există aplicații de referință specializate pentru realizarea unei misiuni audit, practica marilor cabinete internaționale de audit se bucură de utilizarea unor astfel de instrumente, și cu titlu de exemplu amintim: ACL (*Audit Command Language*), IDEA (*Interactive Data Extraction and Analysis*), PENTANA, AutoAudit, ProAudit Advisor, etc. Analiza sumară a acestor aplicații, a pus în evidență o categorie (ACL, IDEA) ce se axează pe analiza datelor clientului auditat, și o altă categorie (PENTANA, AutoAudit, ProAudit Advisor) ce permite păstrarea unui istoric al fiecărei misiuni desfășurate, cu planul de audit dezvoltat, identificarea și evaluarea riscurilor la nivelul unei organizații.

Avantajele generale oferite de aceste instrumente sunt:

1. productivitate crescută prin reducerea ciclului de audit; concentrarea timpului pe funcții critice; operații simplificate datorită automatizării;
2. îmbunătățirea calității auditului, datorită auditării 100% a datelor și standardizării metodelor de audit;
3. creșterea valorii clientului prin recuperarea veniturilor pierdute. Analiza în detaliu a tuturor datelor poate descoperi multe pierderi, anomalii;
4. reducerea timpului de realizare a misiunii de audit deoarece se accelerează identificarea excepțiilor, se simplifică pregătirea foilor de lucru, rapoartele se generează automat;
5. asigură avantaje imediate clientului auditat prin reducerea riscului de zi cu zi; detectarea iregularităților și fraudelor; analiza datelor poate indica prognoze;
6. asigurarea unei independențe mai mari față de mediul auditat;
7. reducerea cheltuielilor în timp.

Alături de avantajele subliniate, este necesar să menționăm că aceste instrumente sunt generatoare de riscuri, ele fiind influențate de următorii factori:

- se sprijină auditorul în mod exclusiv pe analiza datelor în formularea concluziilor auditului sau suplimentează CAAT-ul cu teste neinformatice pentru a furniza o evidență coroborată?
- auditorul a coordonat controale de verificare a sistemului IT pentru consolidarea fiabilității datelor introduse în sistem sau prelucrate de acesta ?
- cât de bine cunoaște auditorul instrumentul CAAT ? Care sunt limitele formării auditorului și care este experiența de care dispune acesta în utilizarea instrumentului ?
- cât de bine înțelege auditorul sistemul IT de auditat și datele ?

Răspunsurile la aceste întrebări vin și conturează **dezavantajele** CAAT:

1. cerințele de specializare sunt costisitoare;

2. anumite CAAT sunt foarte generale astfel încât adaptarea lor poate fi un proces dificil;
3. incompatibilitatea anumitor CAAT cu sistemul informatic al clientului (situații în care este esențială alegerea pe care o face auditorul).

În concluzie instrumentele IT reprezintă un sprijin neprețuit pentru o misiune de audit. Tehnicile tot mai complexe și soft-urile tot mai specializate reprezintă un răspuns natural la nevoile unui audit modern. Simbioza „audit - tehnologie informațională” este firească și născută din realitatea contabilă prezentă: o realitate impregnata profund cu tehnici informatizate de prelucrare a datelor.

BIBLIOGRAFIE:

1. Sunil Bakshi – Computer Assisted Audit Tools and Techniques (CAATT), www.theiia.org/itaudit
2. Richard B. Lanza – Practical uses of CAAT tools, www.theiia.org/itaudit
3. Mark J. Nigrini – Digital Analysis Using Benford's Law: Tests Statistics for Internal Auditors, (Second Edition) , www.theiia.org/itaudit